

перехода на финансовую отчетность в соответствии с международными стандартами. Предоставлены принципы составления финансовой отчетности согласно с требованиями рыночных условий.

Ключевые слова: финансовая отчетность, заключительный этап учетного процесса, нормативные акты, стандарты бухгалтерского учета Украины, цель составления финансовой отчетности, требования к отчетности, принципы составления финансовой отчетности.

Dolzansky A.M., Ferens J.I. Modern financial reporting requirements for manufacturing enterprises

The purpose of the financial statements is formulated. The basic requirements for reporting of enterprises in Ukraine are determined in accordance with the legal documents that regulate the sequence and the transition to International Financial Reporting Standards. These principles of financial statements are presented in accordance with market conditions.

Keywords: financial statements, final stage of accounting process, regulation, regulatory (standards) of business accounting in Ukraine, the purpose of financial statements, reporting requirements, the principles of financial reporting.

УДК 339:330.322+332.15

Доц. С.Т. Дуда, канд. екон. наук;
магістрант О.В. Ясейко – Львівська КА

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто економічне завдання та основні правила розробки інвестиційної політики торговельного підприємства. Визначено основні тенденції освоєння капітальних інвестицій в Україні у сфері торгівлі. Досліджено сучасні підходи до управління ризиками інвестиційної діяльності. Проведено характеристику особливостей інвестиційної діяльності великогабаритних торговельних підприємств в умовах фінансових ризиків діяльності.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, торговельне підприємство, управління ризиками.

Актуальність теми. Інвестиційна діяльність торговельного підприємства – це процес обґрунтування і реалізації найбільш ефективних форм вкладення капіталу, спрямованих на розширення його економічного потенціалу, що особливо актуально в умовах дефіциту фінансових ресурсів. Для зменшення фінансових ризиків інвестиційної діяльності підприємства у сфері торгівлі особливо актуальним є розроблення ефективної інвестиційної політики, яка передбачає курс стратегічного розвитку підприємства та реалізацію найбільш ефективних шляхів фінансування активів для забезпечення основних напрямів його зростання у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фундаментальний економіко-теоретичний аналіз розвитку інвестиційної діяльності в ринкових умовах здійснено у працях Д. Йоргенсона, Дж. Кейнса, Л. Койка та ін. Дослідження основних аспектів інвестиційної діяльності та проблем формування інвестиційної політики торговельних підприємств проводили вітчизняні вчені І. Бланк [1], В. Блонська [2], Н. Боліновська [3], В. Верещагін [5], Н. Гуляєва [1], І. Жувагіна [6], О. Ольшанський [8] та інші. Однак, незважаючи на здійснені дослідження, актуальним є визначення вихідних передумов обґрун-

тування інвестиційної діяльності для великогабаритних торговельних мереж в умовах значних фінансових ризиків діяльності.

Постановка завдання. Визначити особливості інвестиційної діяльності торговельного підприємства та основні напрями підвищення ефективності реалізації його інвестиційної політики.

Виклад основного матеріалу. Економічна постановка завдання розробки інвестиційної політики торговельного підприємства полягає у виборі найбільш ефективного розподілу стратегічних ресурсів для забезпечення досягнення стратегічних цілей підприємства та спрямована на забезпечення фінансової стійкості не тільки у поточний період, але й у перспективі. Інвестиційна політика торговельного підприємства – це складна, взаємозв'язана і взаємообумовлена сукупність видів діяльності підприємства, спрямована на перспективний розвиток, одержання прибутку та інших позитивних ефектів внаслідок здійснення інвестиційних вкладень. Ефективна інвестиційна політика підприємства повинна бути продуманою і збалансованою за всіма напрямами інвестиційної діяльності та адекватною до мінливих умов господарювання.

Під час розроблення інвестиційної політики торговельного підприємства необхідно дотримуватись наступних правил [7, с. 28]:

- розробляти інвестиційну політику відповідно до законодавчих і нормативних актів України, які регулюють інвестиційну діяльність;
- враховувати взаємодію інвестиційних проектів (за багатонаправленою політикою) та їх вплив на всі складові системи;
- забезпечувати альтернативність вибору піл час прийняття управлінських рішень;
- відбирати ті проекти, які за інших рівних умов забезпечують ефективність інвестицій;
- коригувати у процесі реалізації інвестиційної політики очікування результатів діяльності підприємства;
- мінімізувати інвестиційні ризики;
- вибирати надійні джерела і методи фінансування інвестицій з принципом мінімізації середньозваженої вартості капіталу;
- забезпечувати ліквідність інвестицій;
- передбачити можливі зміни інвестиційної політики залежно від зміни зовнішнього середовища, а отже, в разі зниження рентабельності своєчасно прийняти рішення про вихід з неефективного проекту і реінвестування вивільненого капіталу.

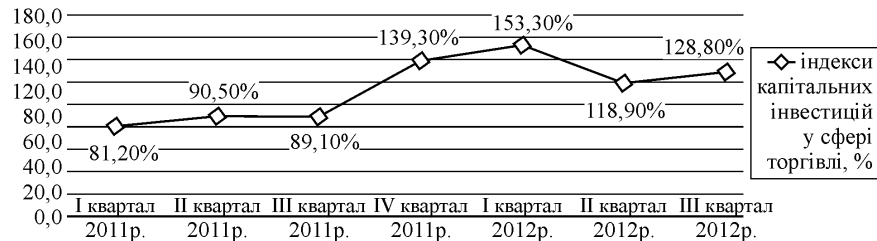
Предметом досліджень у сфері управління інвестиційною діяльністю вітчизняних торговельних підприємств є дослідження ефективності реалізації реальних інвестицій, спрямованих на розвиток діяльності та стратегічного потенціалу суб'єкта господарювання у сфері торгівлі.

Для оцінки тенденцій щодо реальних капітальних інвестицій у сфері торгівлі проведемо дослідження статистичних показників в Україні за період 2011-2012 рр. за допомогою табл. 1.

Для більш наочної оцінки виконаємо дослідження індексів капітальних інвестицій у сфері торгівлі за період 2011-2012 рр. за допомогою рис. 1.

Табл. 1. Капітальні інвестиції у сфері торгівлі в Україні за період 2011-2012 рр. [9], млн грн

Показник	Період							
	2011				2012			
	січень-березень	січень-червень	січень-вересень	січень-грудень	січень-березень	січень-червень	січень-вересень	
Всього капітальних інвестицій, у тому числі:	34497,6	80431,3	143113,5	230001,2	48123,0	112221,3	177459,8	
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	3314,5	7642,6	12733,5	19742,5	5678,7	11065,6	17576,1	
торгівля автомобілями та мотоциклами, їх технічне обслуговування та ремонт	776,5	1064,3	2057,2	3502,8	269,9	738,4	1274,6	
оптова торгівля і посередництво в оптовій торгівлі	1863,6	4952,5	7667,6	11628,2	4062,5	7911,6	12665,9	
роздрібна торгівля; ремонт побутових виробів та предметів особистого вжитку	674,4	1625,8	3008,7	4611,5	1346,3	2415,6	3635,6	

Рис. 1. Індекси капітальних інвестицій у сфері торгівлі за період 2011-2012 рр. [9] (у відсотках до відповідного кварталу попереднього року)

Таким чином, за період 2011-2012 рр. характерним є позитивна динаміка зростання капітальних інвестицій у сфері торгівлі. Водночас, незважаючи на позитивні індекси капітальних інвестицій, їх обсяги ще не досягнули кризового рівня, а в умовах значних фінансових ризиків діяльності, особливо актуальним є підвищення ефективності реалізації капітальних інвестицій торговельних підприємств, що базуватимуться на фундаментальних наукових дослідженнях у цій галузі.

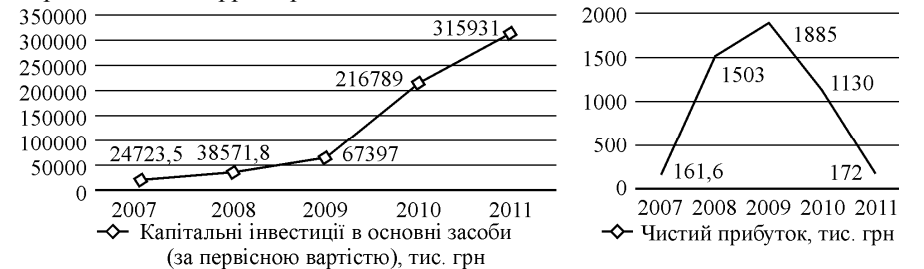
З усієї сукупності методів, рекомендованих в економічній літературі для оцінки ефективності інвестиційних проектів, доцільно запропонувати такі: метод, заснований на розрахунку термінів окупності інвестицій; метод, заснований на визначенні норми прибутку на капітал; метод, заснований на розрахунку різниці між сумою доходів та інвестиційними витратами (одноразовими витратами) за весь термін використання інвестиційного проекту; метод порівняльної ефективності приведених витрат; метод вибору варіантів капітальних вкладень на основі порівняння маси прибутку.

На вартість капіталу торговельного підприємства при виборі методу управління та оптимізації структури основного капіталу впливають: рівень

прибутковості інших інвестицій, рівень ризику даного капітального вкладення і джерела фінансування. Розрізняють кілька методів управління та оптимізації структури основного капіталу торговельного підприємства на базі власного капіталу, кожен з яких базується на використанні інформації, наявної в розпорядженні того, хто оцінює капітал. Для того, щоб визначити загальну вартість капіталу торговельного підприємства, обумовленого реалізацією торговим підприємством низки інвестиційних проектів, необхідно спочатку оцінити величину кожної компоненти (його проектів). Зазвичай, структура капіталу інвестиційного проекту торговельного підприємства під час оцінювання методів управління та оптимізації структури основного капіталу охоплює власний і позиковий капітал, а також суму коштів, за рахунок продажу привілейованих акцій.

Дослідження ефективності впровадження інвестицій у розрізі диференціації окремих інвестиційних проектів є особливо актуальним для великогабаритних торговельних мереж, які розширюють обсяги своєї діяльності, наприклад такі, як ТОВ "Фоззі-Фуд", ТОВ "Метро Кеш енд Кері Україна" тощо.

Розглянемо показники капітальних інвестицій в основні засоби (за первісною вартістю) та показники чистого прибутку для ТОВ "Фоззі-Фуд" за період 2007-2011 рр. на рис. 2.

Рис. 2. Взаємозв'язок між показниками капітальних інвестицій в основні засоби (за первісною вартістю) та чистим прибутком ТОВ "Фоззі-Фуд" за період 2007-2011 рр. [10]

Таким чином, ТОВ "Фоззі-Фуд" реалізувало стратегію розвитку своєї діяльності, у рамках якої здійснювались відповідні капіталовкладення в активи підприємства, водночас ця стратегія не дала відповідного зростання показників чистого прибутку, тому актуальним є удосконалення інвестиційної діяльності компанії, спрямованої на реальні інвестиції та забезпечення підвищення прибутковості капіталовкладень.

Для ефективного управління інвестиційною діяльністю великогабаритних торговельних мереж і реалізації його інвестиційних проектів, пов'язаних, наприклад з будівництвом нових торгових площ або придбання об'єктів нерухомості з метою організації торговельною діяльністю, йдеться не про визначення довільної інтенсивності використання даних проектів, а тільки про можливість обґрунтування інвестиційної діяльності торговельного підприємства. Тому завдання планування програми інвестиційної діяльності торговельного підприємства можуть бути сформовані як без урахування додаткових обмежень

на інтенсивність їх реалізації, так і за цілочисельним або змішаним варіантом, за яким умови цілочисельності накладаються тільки на інтенсивність неподільних програм. Виходячи із наведеного вище, актуальним є визначення вихідних передумов обґрунтування інвестиційної діяльності для великогабаритних торговельних мереж в умовах фінансових ризиків діяльності.

У сучасних закордонних публікаціях (M.F. Grace, J.T. Leverty, R.D. Phillips, 2010) [11, с. 2] акцентовано увагу на доцільності застосування сучасних підходів щодо управління ризиками у сфері інвестиційної діяльності. Так, традиційний підхід до управління ризиками передбачає підхід, за якого проходить одночасне управління одним видом ризику, при цьому не встановлюється взаємозв'язок між окремими ризиками. Новий підхід до управління ризиками, відомий як Enterprise Risk Management, – цілісний підхід до управління ризиками, в якому багато ризиків розглянуті спільно (запропоновано Froot, Scharfstein, Stein, 1998). ERM дає змогу розглянути комплексне управління ризиками інвестиційної діяльності підприємства, зокрема й у сфері торгівлі, підкреслює, що організаційні переваги управління ризиками може створити додаткові вигоди для фірм та підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності (Nocco, Stulz, 2006), ERM також може привести до більш ефективного розподілу капіталу (Myers, Reed, 2001), підвищує ефективність прийнятих рішень щодо структури капіталу (Graham та Rogers, 2002), а також є дієвим механізмом для поліпшення управління ризиками інвестиційних рішень.

У вітчизняній практиці сучасні підходи управління ризиками у сфері інвестиційної діяльності розглядають лише у теоретичному аспекті, натомість на практиці застосування системи ERM при обґрунтуванні доцільності впровадження інвестиційних проектів розвитку торговельних підприємств не здійснюються.

Виходячи із наведеного вище, для великогабаритних торговельних мереж особливо актуальним є використання алгоритму управління ризиками на основі аналізу чутливості інвестиційного проекту, що враховує стадійність аналізу інвестиційного ризику. При цьому актуальним є застосування імітаційного моделювання інвестиційних ризиків торговельного підприємства на основі методу Монте-Карло – це процедура, за допомогою якої математична модель визначення фінансових показників інвестиційного проекту (у нашому випадку NPV) підлягає ряду імітаційних прогнозів за допомогою сучасних інформаційних систем та комп'ютерної оброблення даних. У ході процесу імітації доцільним є побудова послідовних сценаріїв з використанням вихідних даних, які за змістом проекту є невизначеними, і тому в процесі аналізу визначаються випадковими величинами. Процес імітації здійснюється таким чином, щоб випадковий вибір значення з певних імовірнісних розділів не порушував існування відомих або передбачуваних відносин кореляції серед змінних. Результати імітації збираються і аналізуються статистично, для того, щоб оцінити міру ризику.

Висновок. Основні причини низької прибутковості окремих інвестиційних проектів розвитку в умовах економічної кризи полягають у тому, що

інвестиційні проекти торговельних підприємств розробляються, базуючись на цілком певних припущеннях щодо капітальних і поточних витрат, обсягів продажу, цін на товари, тимчасових рамок проекту. Незалежно від якості та обґрунтованості цих припущень майбутній розвиток подій, пов'язаних з реалізацією проекту торговельних підприємств, завжди неоднозначний, особливо в умовах зниження споживчого попиту. Це основна аксіома інвестиційної діяльності торговельного підприємства, тому практика інвестиційного проектування у сфері торгівлі повинна розглядати, в числі інших, аспекти невизначеності та ризику, та розробляти різні варіанти реалізації інвестиційних проектів залежно від зовнішніх факторів функціонування підприємства та із застосуванням прогресивних методів оцінки та управління ризиками у сфері інвестиційної діяльності.

Література

1. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент : підручник / І.О. Бланк, Н.М. Гуляєва / за ред. А.А. Мазаракі. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2003. – 398 с.
2. Блонська В.І. Ефективність інвестиційної діяльності підприємств торгівлі та шляхи її покращення / В.І. Блонська, А.М. Найда // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.5. – С. 173-178.
3. Боліновська Н.Я. Інвестиційна привабливість та ефективність відтворення потенціалу торговельного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" / Н.Я. Боліновська. – Львів : , 2008. – 19 с.
4. Бутирина В.М. Управління фінансовими інвестиціями підприємства в умовах економічної кризи / В. М. Бутирина, О.С. Семерикова // Прометей. – 2012. – № 2(35). – С. 253-257.
5. Верещагін В.В. Контролінг як система управління реальними інвестиціями торговельного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 – економіка торгівлі та послуг / В.В. Верещагін. – К. : Вид-во "Лібра", 2004. – С. 27.
6. Жувагіна І. Концептуальна модель оцінки інвестиційного потенціалу підприємства роздрібно торгівлі / І. Жувагіна // Схід. – 2011. – № 5 (112). – С. 24-30.
7. Мальщукіна О.М. Проблемы разработки инвестиционной политики предприятия / О.М. Мальщукіна // Вопросы инновационной экономики. – 2011. – № 4. – С. 29-38.
8. Ольшанський О.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств з формування роздрібно торговельної мережі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / О.В. Ольшанський. – Харків. – 2008. – С. 19.
9. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ukrstat.gov.ua>
10. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://smida.gov.ua>
11. The Value of Investing in Enterprise Risk Management / Martin F. Grace, J. Tyler Leverty, Richard D. Phillips – 2010. – 29 p. [Electronic resource]. – Mode of access <http://d3iovmfelokdrz.cloudfront.net/cms/wp-content/uploads/2012/06/RichPhillips.pdf>.

Дуда С.Т., Ясейко А.В. Инвестиционная политика торговых предприятий в условиях финансовых рисков деятельности

Рассмотрены экономическая постановка задачи и основные правила разработки инвестиционной политики предприятия. Определены основные тенденции освоения капитальных инвестиций в Украине в сфере торговли. Исследованы современные подходы к управлению рисками в инвестиционной деятельности. Проведена характеристика особенностей инвестиционной деятельности крупногабаритных торговых предприятий в условиях финансовых рисков деятельности.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, торговое предприятие, управление рисками.

Duda S.T., Yaseyko O.V. Investment policy of commercial enterprises under conditions financial risky activity

The economic tasks and the basic rules of investment policy at commercial enterprise are considered. The main trends to master the capital investments in Ukraine in trade sphere are established. The current approaches to manage the risks of investment activity are examined. The peculiarities of investment activity at large commercial enterprises under conditions financial risky activity are characterized.

Keywords: investment, investment policy, commercial enterprise, risk's management.

УДК 005.[8+591.6+32]:331.101.3

Здобувач С.В. Запель¹ – Львівська КА

СИСТЕМА МОТИВУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ФАКТОР УСПІХУ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ

Проаналізовано основні фактори ефективного управління інноваційними проектами. Визначено передумови формування інноваційної активності працівників та складові цього процесу. Систематизовано та схематично відображено систему мотивування інноваційної діяльності працівників організації й проведено її деталізацію на різних етапах інноваційного проекту.

Ключові слова: управління, інноваційна діяльність, інноваційний проект, нововведення, інноваційна активність, працівник, творчість, трудовий потенціал, ефективність, функція управління, мотивування, мотив, стимул, система.

Постановка проблеми. Ринкові перетворення, глобалізаційні процеси, жорстка конкуренція в період світової економічної кризи зумовлюють для більшості підприємств та організацій необхідність впровадження інноваційних проектів, як однієї з можливостей "вижити сьогодні". Передумовою успіху реалізації будь-якого інноваційного проекту є ефективне управління ним, що своєю чергою, передбачає вміння мотивувати працівників, які беруть участь у реалізації проекту, а також вміння викликати та розвивати їх інноваційну активність.

Ступінь розроблення проблеми. Кризові умови економіки та відсутність широкої практики застосування системи мотивування працівників у вітчизняних організаціях, які беруть участь в реалізації інноваційних проектів, не сприяють ефективному управлінню проектами.

Проте в останні роки з'явилися багато праць, щодо питання мотивації інноваційної діяльності вітчизняних науковців, а саме: М.М. Вороновська, Л.Д. Збаржевецька, В.А. Кір'ян, А.М. Колот, Н. Кузнецова, О.С. Кузьмін, М.В. Семікіна, Л.К. Семів, В. Черненко та ін. [1-3, 5-7, 9, 10, 13].

Незважаючи на значну увагу науковців до цієї проблеми, бракує системності в її висвітленні. Так, наприклад, чіткого визначення системи мотивування інноваційної діяльності працівників організації в опрацьованих джерелах. Дещо фрагментарно в них також висвітлені питання формування щодо інноваційної активності працівників.

Мета роботи. Визначення принципово важливих факторів ефективного управління інноваційними проектами. Огляд передумов формування інноваційної активності працівників та складових цього процесу. Формування

схеми мотивування інноваційної діяльності працівників організації та її деталізація у розрізі етапів інноваційного проекту.

Основний матеріал дослідження.

1. Інноваційний проект та управління ним. Інноваційний проект є комплексом взаємопов'язаних заходів, розроблених з метою створення, виробництва та просування на ринок нових високотехнологічних продуктів за умови встановлених ресурсних обмежень [4, с. 316]. Управління інноваційним проектом – це процес управління людськими, матеріальними і фінансовими ресурсами інноваційного проекту, який забезпечує досягнення запланованих результатів на основі узгодження інтересів і ефективного координування взаємодії учасників проекту протягом його життєвого циклу.

Отже, управління інноваційними проектами інтегрує методику і технологію управління людськими, матеріальними і фінансовими ресурсами, потребує вміння узгоджувати інтереси багатьох його учасників, вміння повному вирішити виробничі завдання, знаходити оптимальні рішення за умов невизначеності ризику. Вважаємо, що виконання цих дій, передумов знаходиться в площині мотивування працівників, які беруть участь в реалізації інноваційних проектів, а також у площині формування інноваційної активності працівників.

2. Формування інноваційної активності працівників. Принципово важливим фактором ефективного управління інноваційним проектом є формування інноваційної активності працівників, що приймають участь в його реалізації. Необхідними складовими інноваційної активності є освіта, професіоналізм, моральність, творчий потенціал, здатність до навчання, перенавчання, готовність до інновацій, мотивації досягнень тощо. Використання інновацій у трудовій діяльності надає їй творчого характеру. Ми погоджуємося з думкою В. Черненко та вважаємо, що творчість, на відміну від трудової діяльності, не залежить від фізичної потреби, задовольнити яку призначений продукт праці. Творчості відповідає особливий характер розвитку людини, для якої вирішальним мотивом та умовою трудової діяльності стає самооцінка та самовдосконалення [13].

Базовими рисами людини, які дають змогу забезпечити високу якість інноваційної трудової діяльності, є насамперед розуміння потреби пізнання та продукування нових знань. Ці характеристики досягаються завдяки високій професійній компетентності, новаторству, здатності впровадження інноваційної ідеї та вмінню ефективно управляти інноваційними проектами [10, с. 30]. Сьогодні більшість науковців [1-3, 5-7, 10, 13] розглядають інноваційний розвиток з позиції творчої інноваційної активності найманого працівника, яка має свої характерні особливості.

Огляд наукових праць показав відсутність одностайності поглядів на трактування поняття "інноваційна активність працівників". Намагаючись узагальнити ці погляди, виділимо такі концептуальні підходи:

- інноваційна активність як прояв творчості у трудовому процесі;
- інноваційна активність як діяльність суб'єктів підприємницької діяльності щодо створення нововведень у будь-якій сфері;

¹ Наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук